

Twee eeuwen lang speelde de familie Van Herwaarden een belangrijke rol in Aalten. De opeenvolgende koperslagers werkten zich zodanig op dat ze behoorden tot de aanzienlijken van het dorp. Maar er bleef toch altijd een waas van geheimzinnigheid hangen rond de koperslagerij aan de Peperstraat, sinds de mysterieuze verdwijning in 1766 van de beoogde bedrijfsopvolger Willem van Herwaarden.

Door louter toeval kwam de Aaltense amateur-historicus Evert Smilda in de zestiger jaren in het bezit van de familiepapieren van het geslacht Van Herwaarden. Deze bleken zo volledig en zoveel aardige details te bevatten, dat Smilda besloot er een boekje over te maken dat in 1964 verscheen onder de titel 'Twee eeuwen tussen Es en Slinge'.

Het vrij tragische verhaal van Van Herwaarden begint als de Aaltense Berendina van Isendoorn, dochter van een aanzienlijke familie, naar Amsterdam trekt omdat Aalten haar te klein is. In 1725 trouwt ze met de koperslager Everhard van Herwaarden. Waar die precies vandaan komt is niet bekend. Het leven in de hoofdstad valt haar zwaar tegen. Ze keert terug naar Aalten en neemt Everhard mee. Het paar gaat inwonnen bij vader Abraham van Isendoorn. Everhard vat zijn beroep van koperslager op en werkt daarnaast als boer. Hij is een harde werker en een opvallende figuur in de Aaltense gemeenschap. In 1727

De vreemde verdwijning van een Aaltenaar

Rubriek over boerderij- en familienamen, door Henk Harmsen
Aanvullingen en suggesties:
05437-72603

wordt de eerste zoon Willem geboren. Op hem is alle hoop gevestigd voor overname van het bedrijf, want het was in die dagen vrij gebruikelijk dat de oudste zoon het werk van de vader voortzette. In 1742 vestigt het gezin Van Herwaarden, dat dan vier kinderen telt, zich in de Peperstraat, een eeuwenoud, druk en gezellig straatje bij de Markt in Aalten.

Donkere nacht

De familiehistorie neemt een rare wending, als in een donkere nacht in 1766 Willem midden in de nacht opstaat, wat spulletjes samenpakt, de goede lakense jas van zijn broer aantrekt en stilsetjes uit zijn ouderlijk huis wegsliuip.

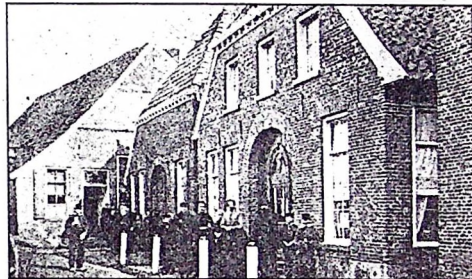
Het gerucht verspreidt zich snel in Aalten. Vader Evert probeert het de kop in te drukken door te

vertellen dat zijn zoon 'op reis' is gegaan. Maar als moeder Berendina in december 1768 overlijdt, valt het op dat Willem op de begrafenis ontbreekt. Everhard moet intussen alle werk alleen doen en overlijdt in januari 1776. De zaak wordt toch voortgezet, want in 1779 komt kleinzoon Jacobus uit Naarden naar Aalten. Dit in afwachting van de mogelijk terugkomst van de verdwenen Willem. Als Jacobus in 1780 meerderjarig wordt, koopt hij het pand. Hij blijkt een hard werker en goed zakenman.

Er wordt nog altijd rekening mee gehouden dat Willem ieder moment weer thuis kan komen. Als bijvoorbeeld buurtmeester Jan Evers in 1784 in verband met de troebelen in de republiek een lijst opstelt van alle weerbare mannen van 18 tot 50 jaar, wordt ook Willem op die lijst gezet. Niemand komt op het idee dat de spoorloos verdwenen man de vijftig allang gepasseerd moet zijn! Maar in 1802 gaat men er toch langzaam rekening mee houden dat Willem dood is. Zijn bezit wordt verdeeld, maar: mocht hij toch nog opdiken, dan moet het geld worden terugbetaald. Uit de 'nalatenschap' wordt de meegenomen jas van zijn broer als nog afgerekend.

Boef

Koperslager Jacobus trouwt in 1789 met Metta te Kulve uit Winterswijk. Hun eerste zoon is Jacob

♦ Het voormalige pand van koperslagerij Van Herwaarden aan de Peperstraat in Aalten. (Repro Hans Groene)

Everhardus. Als bedrijfsopvolger blijkt de knaap alras ongeschikt, want men vindt hem een echte boef. Jacobus wordt in mei 1795 benoemd tot een van de vier leden van de voorlopige municipaliteit van Aalten, het gemeentebestuur naar Frans model. De anderen zijn medestraatbewoner Jan Evers, Jan Isaak Huinink en Peter Evers als president. Maar de functie valt Jacobus lelijk tegen, want de Aaltense burgers geven het viertal de schuld van het uitblijven van vergoedingen voor de Franse inkwartieringen. Als er in 1797 verkiezingen voor de municipaliteit komt, stelt hij zich dan ook niet herkiesbaar. De geschiedenis zal zich nu herhalen. De oudste zoon Jacob Ever-

hardus -de man die te boek staat als boef- trekt naar Amsterdam om het daar als koperslager te proberen, maar hij belandt in de goot. De tweede zoon Cornelis Bernardus (geb. 1769) blijkt nauwelijks belangstelling voor de zaak te hebben. Jacobus heeft veel tegenslag: van zijn elf kinderen overlijden de meesten en als hij 63 is heeft hij nog geen opvolger. Weer komt er een jonge koperslager uit het westen des lands als reddende engel: kleinzoon Jacob Hendrikus uit Weesp. Het is een zoon van Jacob Everhardus, die met zijn vrouw naar Suriname emigreert om een nieuw leven te beginnen. Ook zijn broer Cornelis lijkt het wel wat in Suriname. Jacob Everhardus

schrijft nu zijn zoon een brief waarin hij hem vraagt mee te komen. Dat gebeurt in 1837. En... de oude koperslager zit weer zonder opvolger.

Trek

Begin vorige eeuw moet er een grote trek van Nederland naar Suriname zijn geweest. De emigranten werden door de inboorlingen 'boeroes' (boeren) genoemd, aldus Smilda, en er wonen nog nazaten van hen in het voormalige rijksdeel.

Het geluk is trouwens niet met de emigranten Van Herwaarden. Na twee jaar sterft de ongehuwde Cornelis Bernardus aan een tropische ziekte en in 1845 verongelukt Jacob Everhardus, die veel schulden nalaat. De 85-jarige koperslager, inmiddels weduwnaar, ontvangt op 6 april 1846 de laatste brief van zijn kleinzoon overzee. Daarmee valt het doek voor de koperslagerij. De oude koperslager gaat terug naar Amsterdam, waar hij in 1854 overlijdt, 95 jaar oud. Bij de volkstelling van 1850 blijkt de familieaam Van Herwaarden in Aalten niet meer voor te komen.

Van Willem is nooit meer een kik vermomen. Dat zal ook wel niet meer gebeuren. Of het moet zijn dat iemand via de wonderlijke computer anno 1995 alsnog kan traceren of hij ooit nog ergens is opgedoken. Die kans lijkt minimaal.

G.D 9/09/1995

2766